

ГОЛАС РАДЗІМЫ

ВЫДАЕЦЦА 3 1955 ГОДА ●

● NO.42(3306) ●

● ПЯТНІЦА, 9 ЛІСТАПАДА, 2012

ШТОТЫДНЁВІК “ГОЛАС РАДЗІМЫ” МОЖНА ЧЫТАЦЬ У ІНТЭРНЭЦЕ: WWW.GOLAS.BY

“Голас Радзімы” ў паштовых каталогах
Стар. 2

Высокае неба Песняра
Да 130-х угодкаў класіка беларускай літаратуры ладзіліся адметныя мерапрыемствы, а ў дзень яго нараджэння ў Мінску ўскладаліся кветкі да помніка Якубу Коласу
Стар. 3

Каб для ўсіх было сонца
На фестывалі ў Кіеве з поспехам выступілі беларускія тэатры. Праўда, шырокай публіцы яны малавядомыя, бо — асаблівыя.
Стар. 4

ПАДЗЕЯ

На карысць Бацькаўшчыны

Кіраўнікі амаль трыццаці беларускіх суполак прымалі ўдзел у каардынацыйнай нарадзе, якая праходзіла ў Маскве

Іван Ждановіч

У такіх выключна тонкіх справах, як пачуццё роду, Радзімы, адчуванні часам гавораць больш, чым факты... Цёплай, сардэчнай была атмасфера ў Благітнай зале Пасольства ў Маскве. Хоць, заўважыў я, здараліся і невялікія спрэчкі за вялізным сталом, дзе сабралася каля трыццаці кіраўнікоў суполак, аднак у галоўным суайчыннікі адзіныя, за Бацькаўшчыну ўсе — гарой. “Чаму вырашылі мы збірацца часцей, рабіць нешта разам? Каб вы адчувалі сябе беларусамі, і адчувалі — камфортна...” — прызнаўся пад канец сустрэчы саветнік-пасланнік Пасольства Алег Іваноў, які веў рэй за сталом. Зрабіўшы яўны акцэнт на апошнім слове.

А каб камфортна было — трэба пастарацца. Між тым і сцены шыкоўнага будынка Пасольства, які ўзводзіўся амаль 200 гадоў таму як дар маскоўскай знаці маршалу Кутузава за заслугі перад Айчынай, ураджаюць. Настройваюць на ўрачысты лад. Сёння мала хто ведае: уплывовыя маскоўскія беларусы на пачатку нашай суверэннасці добра папрацавалі на карысць Бацькаўшчыны. Дзякуючы іх згуртаванасці, прадпрымальнасці, прадбачлівасці будынак у цэнтры Масквы стаў уласнасцю нашай дзяржавы. “Мы з вамі знаходзімся на тэрыторыі

Кіраўнікі суполак суайчыннікаў зацікаўлены ў супрацоўніцтве з беларускім Пасольствам у Расіі

Беларусі,” — з усмешкай згадваў дэталі мінулага ў пасольскім прэс-цэнтры ветэран беларускага руху, а раней і ўпраўляючы справамі Пасольства Алег Кандыба. А пад час пасяджэння ён, прэзідэнт Маскоўскага клуба беларусаў, таксама гаварыў... пра адчуванні. Звяртаўся да пасла: “Вы гарыце гэтым настроем, я бачу вялікае жаданне працаваць сумесна з дыяспарай. Што ж, у народзе мудра

кажуць: хочаш перамагчы цемру — запалі свечку. Дзякуючы вам сёння гараць свечкі насупраць кожнага з нас. Дзякуй вам!”

На пачатку сустрэчы Надзвычайны і Паўнамоцны пасол Рэспублікі Беларусь у Расійскай Федэрацыі Ігар Петрышэнка абышоў залу, з усімі павітаўся асабіста. Апладысменці ўспрынялі суайчыннікі яго жаданне звярнуцца да іх на беларускай мове.

(Тэкст прамовы, з невялікімі скарачэннямі, падаем на 2-й старонцы.) Дарэчы, сам Ігар Віктаравіч родам з Гомельшчыны, са знакамітай багатымі народнымі традыцыямі вёскі Неглюбка Веткаўскага раёна.

Далей слова меў Валерыя Казакоў, старшыня савета ФНКА “Беларусы Расіі”. Сказаўшы, што ў зале сабраліся самаадданыя людзі, якія даўно працуюць на

беларускую справу ў Расіі, ён дзякаваў паслу, што адно з першых пасяджэнняў дыпламат прысвяціў дзяспары. “Перад вамі людзі, якіх можна назваць беларускай соллю рускай зямлі, — вобразна прадаўжаў Валерыя Мікалаевіч. — Скажаць пра кожнага — спатрэбіцца шмат часу. Таму скажу такую лічбу: гэтыя людзі і іх паплечнікі правялі за апошнія два гады больш за чатыры з паловай тысячы розных мерапрыемстваў. У розных кутках Расіі. Гэтыя людзі з усёй адказнасцю ставяцца да выканання свайго духоўнага абавязку”. Важным падалося мне меркаванне Валерыя Казакова, якое падзяляюць яго паплечнікі Сяргей Кандыбовіч, Алег Кандыба, Алег Рудакоў, Уладзімір Шугля і іншыя вядомыя людзі дзяспары: беларусам замежа ніяк нельга заставацца ўбаку ад таго, што адбываецца ў Беларусі. Усе сходзяцца ў думцы, што “нам пара перафармаціраваць сваё ўтрыманскае (“иждивенческое”) стаўленне да Беларусі. І размовы з ёй трэба пачынаць не са слова “дай”, а “вось мы прыйшлі”, прынеслі нешта карыснае для народа, для Бацькаўшчыны”. Сапраўды, дзеці, стаўшы дарослымі, клопацца пра бацькоў — так варта ставіцца і “пасталелай” дзяспары да Айчыны. → **Стар. 2**

(Іншыя матэрыялы з нарады таксама чытайце на стар. 2)

ЗЕМЛЯКІ

Асаблівае заданне Валерыя Казакова

Старшыня Федэральнай нацыянальна-культурнай аўтаноміі “Беларусы Расіі” адзначыў 60-годдзе ў выдатнай творчай форме

Адам Мальдзіс

Абдумваючы нагаткі, я прыкідваў: хто ж ён, юбіляр? Для беларусаў Расіі Валерыя Мікалаевіч — старшыня ФНКА “Беларусы Расіі”, у якой ужо амаль 80 абласных і гарадскіх суполак. Для кіраўнічай эліты — памочнік паўнамоцнага прадстаўніка Прэзідэнта Расіі ў Сібірскай федэральнай акрузе, сапраўдны дзяржаўны саветнік. Для навукоўцаў — кандыдат сацыялагічных навук. Для жыхароў Магілёўшчыны — зямляк: ён нарадзіўся ў вёсцы Гарбавічы Чавускага

раёна. Дарэчы, цяперашні масквіч часты і жаданы госьць на Радзіме. Для вайскоўцаў — палкоўнік запаса. А для чытачоў — аўтар востра сюжетных раманаў. Казакоў піша на рускай і беларускай мовах, перакладчык яму не патрэбен.

Для мяне асабіста ён найперш праязік, потым — дабрадзеі, які істотна паўплываў на мае жыццёвыя планы. Нядаўна з захапленнем прачытаў раман земляка “Халоп Яснэвільможнага Дэмакрата”, што выйшаў разам з “Ценем гобліна” ў выдавецтве “Літаратура і Мастацтва”. Твор фантастычны, ад-

нак рэаліі рамана ў многім пазнавальныя, нібы сённяшнія, вельмі асацыятыўныя, афарыстычныя, нечаканыя. Гэта “сацыяльная” фантастыка, перасцярога сучаснікам, каб разумна паводзілі сябе.

Цяпер — пра дабрадзеіства Валерыя Казакова, яго клопаты пра інтарэсы беларусаў замежжа ў звязку з гісторыяй “Голасу Радзімы”. Давядзецца паглыбіцца ў “гісторыю пытання”. У свой час у Нацыянальным навукова-асветным цэнтры імя Францыска Скарыны пачала стварацца інфармацыйная база звестак па гу-

Валерыя Казакоў

манітарных навуках, з раздзеламі “Культурныя сувязі паміж крайнамі свету”, “Рэстытуцыя” і “Дыяспара”. На падставе матэрыялаў энцыклапедычны даведнік “Беларусы свету. Частка I. Беларусы і ўраджэнцы Беларусі ў памежных краінах”. → **Стар. 3**

Слова і справы

Суайчыннікі з Латвіі ўшаноўваюць памяць пра знакамітых беларускіх пісьменнікаў

Па ўсёй Латвіі нядаўна праходзіў фестываль беларускай народнай песні. Ён сёлета прысвячаўся 130-м угодкам Янкі Купалы і Якуба Коласа. Ушанавалі ў Латвіі памяць пра яшчэ аднаго славяна пісьменніка-юбіляра: да 100-х угодкаў Максіма Танка Саюз беларусаў Латвіі сумесна з Рыжскім беларускім таварыствам “Прамень” і Рыжскай асноўнай беларускай школай імя Янкі Купалы правялі прысвечаны класіку музычна-паэтычны вечар.

Пра тое, як праходзілі мерапрыемствы — чытайце ў наступным нумары газеты.

Варта памятаць пра свае карані

З прывітальным словам да ўдзельнікаў нарады грамадскіх аб'яднанняў беларусаў, якія дзейнічаюць у Расіі, звярнуўся Надзвычайны і Паўнамоцны Пасол Беларусі ў Расійскай Федэрацыі Ігар Петрышэнка

Беларусы Расіі — самая вялікая і актыўная частка суайчыннікаў, якія жывуць па-за межамі нашай краіны. Федэральная нацыянальна-культурная аўтаномія беларусаў Расіі ўключае каля 80-ці грамадскіх арганізацый, якія маюць значны этна-культурны і эканамічны патэнцыял. Кіраўнікі суполак з амаль трыццаці рэгіёнаў знаходзяцца ў гэтай зале. Сёлетня пад час сустрэч на вышэйшым дзяржаўным узроўні пацверджаны намер умацоўваць наш галоўны інтэграцыйны праект — Саюзную дзяржаву. Апрача стварэння агульнай палітычнай, эканамічнай, ваеннай, мытнай, валютнай, юрыдычнай прасторы, ён ахоплівае такія жывыя сферы, як гуманітарная і культурная, у развіцці якіх вы, нашы суайчыннікі, прымаеце самы непасрэдны ўдзел. Гэта значыць — мы сумесна адстойваем беларуска-расійскія інтэграцыйныя інтарэсы, грунтоўчыся на дасягненнях нашай краіны ў матэрыяльнай, духоўнай культуры і інтэлектуальнай сферах. Прашу перадаць удзячнасць суайчыннікам — беларускім грамадзянам, якія жывуць у Расіі, за актыўны ўдзел у выбарах дэпутатаў Палаты прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь, якія адбыліся 23 верасня 2012 года. Бачым у тым пацверджанне вашай цікавасці да палітычных працэсаў, якія адбываюцца ў на-

шай краіне.

Сёння мы сабраліся, каб абмеркаваць надзвычайнае пытанні і вызначыць планы на будучыню. За апошнія гады ў цэлым склаўся касцяк актыўна дзеючых у Расіі грамадскіх суполак суайчыннікаў. У іх уваходзяць вядомыя навукоўцы, дзеячы культуры, мастацтва, прадпрыемальнікі. Адчувальна колькасць выхадцаў з Беларусі актыўна пашырае сувязі з нашай краінай у гандлёва-эканамічнай сферы, садзейнічае стварэнню сумесных прадпрыемстваў. Праца Мытнага саюза стварае дадатковыя магчымасці для кааперацыі Беларусі і Расіі, перш за ўсё ў межах рэгіянальных праграм, дазваляе вывесці іх на новы ўзровень. Гэта вельмі істотна, паколькі двухбаковае супрацоўніцтва ў сферы прадпрыемальніцтва мае значныя рэзервы для росту.

Адметна і вельмі добра, што расійскія беларусы не забываюцца пра свае карані, не губляюць сувязі з мілай сэрцу Айчынай. Беларускія прафесійныя і самадзейныя творчыя калектывы, аркестры народных інструментаў, танцавальныя і харавыя калектывы з'яўляюцца лепшымі пасламі беларускай культуры, якія ўмацоўваюць станоўчы вобраз нашай краіны ў Расіі. Важную ролю сыграе стварэнне ў Маскве Беларускага культурна-інфармацыйнага і навукова-тэхнічнага цэнтра — пастаяннай пляцоўкі, на

якой будуць праходзіць рэгулярныя выставы і выступленні вядомых дзеячаў айчынай культуры і навукі, моўныя курсы, лекцыі і канцэрты, сустрэчы суайчыннікаў.

Развіваецца і партнёрства па формуле "Адміністрацыйны рэгіён Беларусі — грамадская арганізацыя беларусаў Расіі". Наладжана плённае супрацоўніцтва Тальяцінскай гарадской грамадскай арганізацыі "Нёман" і Ваўкавыскага раёна Гродзенскай вобласці. Актыўна ўзаемадзейнічаюць Пінск і Істрынскі раён Маскоўскай вобласці, Кобрынскі райвыканкам і Новасібірск, гарады Віцебск і Самара, Гродна і Калінінград, Гомель і Сургут, Столін і Сергіеў Пасад.

Хутка, 16 лістапада, у Мінску адбудзецца VII сустрэча параднёных гарадоў Беларусі і Расіі. Шэраг суполак беларусаў Расіі робяць захады, каб усталяваць пабрацімскія сувязі з гарадамі нашай краіны: вядуцца перамовы паміж Сыктывічарам і Гомелем, Іркуцкам і Віцебскам. Спадзяюся, што згаданая карысная ініцыятыва будзе актыўна падтрымана і пашырана ўдзельнікамі нарады.

Арганізацыі беларусаў Расіі шмат робяць для кансалідацыі моладзі. Ёсць адпаведныя аддзелы, фонды, іншыя структуры ў Іркуцку, Маскве, Екацярынбурзе, Сыктывічары, Яраслаўлі, Самары, Тальяці ды іншых гарадах Расіі.

Пасол Ігар Петрышэнка

Варта як мага актыўней працаваць з маладымі людзьмі — прадаўжальнікамі нашай справы, будаўнікамі агульнай будучыні.

Вялікую папулярнасць і цікавасць школьнікаў выклікаюць штогадовыя паездкі па гістарычных мясцінах Беларусі. Лічым такія мерапрыемствы вельмі карыснымі, перш за ўсё ў справе далучэння моладзі да гісторыі і культуры Беларусі. Будзем і надалей арганізоўваць фестывалі беларускай культуры, тэматычныя віктарыны, конкурсы, злёты і канферэнцыі, круглыя сталы. Сёлетня большасць мерапрыемстваў такога фармату прымеркавана да памятных дат беларускай гісторыі і культуры: 130-х угодкаў Янкі Купалы і Якуба Коласа, 1150-годдзя Полацка, 100-х угодкаў Максіма Танка, Нацыянальнага Года кнігі. Да канца года пройдзе шэраг акцый, звязаных з гэтымі датамі.

Выказваю падзяку ўсім арганізатарам і ўдзельнікам мерапрыемстваў, тым, хто вядзе лектарскую працу, выступае ў сродках масавай інфармацыі і на іншых пляцоўках. Са свайго боку мы заўсёды гатовы падтрымліваць намаганні тых, хто працуе на карысць народаў Беларусі і Расіі.

СУАЙЧЫННИКАМ НА ЗАМЕТКУ

“Голас Радзімы” ў паштовых каталогах

На сустрэчы ў Маскве некаторыя суайчыннікі цікавіліся ў карэспандэнта газеты: ці магчыма аформіць падпіску на наша выданне? Адказ на пытанне, мяркую, карысна будзе ведаць чытачам.

Як вядома, цяпер газета “Голас Радзімы” штотыднёва рассылаецца па найбольш актыўных беларускіх суполках розных краін. Рассылачны спіс пастаянна дапаўняецца. У прыватнасці, з лістапада ў яго ўнесены Беларускае зямляцтва на Алтаі (кіраўнік Сафія Антоненка) і Севастопальскае таварыства “Беларусь”, якім кіруе Ала Гарэлікава. Нашы адрасаты ўспрымаюць бандэролі з Мінска як прыз за актыўнасць.

Як можна аформіць падпіску на нашу газету? Для гэтага важна ведаць: “Голас Радзімы” вярстаецца і друкуецца разам (як укладка) з 12-палоснай газетай на англійскай мове “The Minsk Times” (“Мінск Таймс”). Адным блокам яны і распаўсюджваюцца. Таму, дарэчы, і ў кіёсках Мінска варта шукаць, пытаць найперш “The Minsk Times”: асобна газета “Голас Радзімы” не прадаецца.

Такім чынам, падпісання на “The Minsk Times” разам з газетай “Голас Радзімы” можна ў каталогах: “Информнаука” (РФ), “Интерпочта-2003” (РФ), “МК-Периодика” (РФ) “Kubon&Sanger” (Германія), а таксама ў каталогах паштовых служб Латвіі, Украіны, Літвы, Казахстана, Балгарыі і Молдовы. Падпісны індэкс газеты “The Minsk Times” разам з газетай “Голас Радзімы” — 63730.

ПАДЗЕЯ

На карысць Бацькаўшчыны

(Заканчэнне. Пачатак на стар. 1)

Для ўсіх было цікава даведацца, што так і жывуць многія суполкі. Прыкладам, парадаваўся Валерый Казакоў: у Ветцы яму прыемна было пачуць, як дапамагаюць мясцовым музейшчыкам Алег Кандыба і яго папчэльнікі. А ў мэрыі Масквы ўжо ведаюць, што і Уладзімір Пуцін стаў ганаровым членам аб'яднання беларусаў Масквы — Валерый Мікалаевіч уручыў Прэзідэнту Расіі адпаведны білет ФНКА. Актыўна рухаюцца праекты па вяртанні на Бацькаўшчыну матэрыяльных, духоўных каштоўнасцяў і нават людскіх рэсурсаў — задумана будаўніцтва беларуска-рускай вёскі.

Зрэшты, да змястоўнага выступлення Валерыя Казакова, які да таго ж атрымліваў пад час сустрэчы шмат падарункаў, віншаванняў з нагоды 60-х угодкаў, мы звернемся ў наступных публікацыях. Увогуле ж гаварылі суайчыннікі пра свае надзвычайныя праблемы, прычым не толькі ў сферы культурнай ці адукацыйнай. Прадумвалі, як дапамагачь рухаць бе-

Рабочы момант нарады

ларускую прадукцыю, паслугі на расійскі рынак. Дзяліліся досведам канструктыўнага ўзаемадзеяння беларускіх суполак як з расійскімі дзяржаўнымі арганізацыямі, так і з адміністрацыйнымі рэгіёнамі Беларусі. На нарадзе выступалі прадстаўнікі Міністэрства культуры, Міністэрства адукацыі, Рэспубліканскага цэнтра нацыянальных культур, Інстытута культуры Беларусі — з імі ў замежных суайчыннікаў таксама шмат кантактаў.

Мы мяркую на будучыню падаць інфармацыю з тых выступленняў, цікавую для суайчыннікаў у розных краінах.

Шэраг выступленняў тычыўся работы дзяспары з моладдзю. У прыватнасці, досведам выхавання юнакоў і дзяўчат дзяліўся Сяргей Бандарэнка з Сургута. Патрыятычны атрад “Звезда” дзейнічае там на сродкі беларусаў, ёсць падтрымка муніцыпальная і акруговая. Работа вядзецца вялі-

кая, энтузісты нават стварылі там музей баявой славы. А Уладзімір Шугля, ганаровы консул Беларусі ў Цюмені, нагадаў, як шмат зрабілі нашы супляменнікі ў савецкі час для асваення прыродных багаццяў Сібіры. Для наладжвання дзелавага партнёрства з Беларусцю цяпер створана арганізацыя “Саюз-інтэграцыя брацкіх народаў”, у якую ўжо ўвайшлі звыш 40 вытворчых прадпрыемстваў і ўстаноў. “Мы развіваем вытворчую кааперацыю беларуска-расійскіх прадпрыемстваў, што дазваляе нарошчываць аб'ёмы гандлю, ствараць новыя рабочыя месцы, стымуляваць выпуск сучасных тавараў, тэхнікі, абсталявання, — расказваў Уладзімір Фёдаравіч. — Усё вельмі няпроста даецца! Часам даводзіцца, як кажуць, з боем прабівацца на рынкі, дзе жорсткае канкурэнцыя. Увогуле я лічу: у кожным расійскім рэгіёне павінна быць лабіраванне беларускіх тавараў. І кожны з нас павінен сябе спытаць: што я зрабіў для гэтага? Трэба выкарыстоўваць для гэтага патэнцыял

землякоў, якія дасягнулі вышынь у пэўных сферах дзейнасці”. Паказальна, што дзякуючы намаганням самога Уладзіміра Шуглі і яго партнёраў у Цюменскай вобласці створаны вытворчасці па зборцы магілёўскіх ліфтаў і ліфтавога абсталявання, наладжана зборка мінскіх трактараў, камбайнаў “Томсельмаша”, іншай тэхнікі.

Цікавай, змястоўнай і камфортнай па атмасферы атрымалася нарада ў Пасольстве. Супрацоўнікі дыпмісіі паабяцалі ўважліва вывучыць прапановы суайчыннікаў, з іх улікам разгортаць работу з дзяспарай. “У нас, мяркую, будуць сустрэчы на пастаяннай аснове, — падводзіў вынікі нарады саветнік-пасланнік Алег Іваноў. — Прычым не абавязкова за круглым сталом: сучасныя тэхсродкі дазваляюць рабіць тое па-рознаму. Мы ад вас, паверце, не адстанем. Мы хочам, каб быў максімальна задзейнічаны патэнцыял дзяспары, у тым ліку і інтэлектуальны.”

Было бачна: лідары беларускіх суполак такой увазе толькі рады.

ПОВЯЗЬ ЧАСОЎ

Высокае неба Песняра

Да 130-х угодкаў класіка беларускай літаратуры ладзіліся адметныя мерапрыемствы, а ў дзень яго нараджэння ў Мінску ўскладаліся кветкі да помніка Якубу Коласу

Іван Ждановіч

На трэцяга лістапада — юбілей Якуба Коласа — сёлета прыйшла і Змітраўская субота, ці Дзяды. У такі час на Беларусі спрадвеку ўшаноўваюць продкаў: наведваюць іх магілы, памінаюць імёны ў храмах на ўрачыстых набажэнствах, памінальныя вячэры ладзяць. Лічыцца ў народзе, што духі продкаў, Дзяды, хоць і недзе ў нябёсах вякуюць, але заўжды — побач з намі. А ў гэты восеньскі час яны, сцвярджаюць старажылы, асабліва блізка, і варта жыць у згодзе з Дзядамі, каб мець іх нябесную падтрымку ў зямных нашых справах. То і Канстанцін Міхайлавіч, думалася мне, таксама заняў сваё пачэснае месца ў тым вялікім светлым вечы продкаў, што засцерагаюць ад бездухоўнасці Бацькаўшчыны, свой род і ўсё наш народ.

Цікава, што ў абложаным цяжкімі хмарамі небе ў Дзень Якуба Коласа здараліся высокія прасветы — быццам ладзілася нябачная сувязь паміж небам і зямлёй. І калі шматлюднай грамадою Беларусь ушаноўвала Песняра, урачыста ўскладваліся кветкі да помніка Якубу Коласу на плошчы яго імя ў Мінску — праз хмары прабіваліся сонечныя промні. Дарэчы, усе даследчыкі звяртаюць увагу, як шмат увагі надаваў класік у творчасці і сонцу, і небу. А жывапісец Уладзімір Сулкоўскі, ствараючы серыю карцін, прысвечаных Коласаўскім мясцінам, менавіта неабсяжным небам сімвалізаваў высокі сэнс творчасці Майстра.

Кветкі да помніка Якубу Коласу ў Мінску ў дзень юбілею

Што ж, дзякуючы творам Якуба Коласа для ўдумлівага чытача становіцца яснай душой народнай, так і свайго месца ў жыцці. Многія радкі Песняра сталі крылатымі фразамі. Мне ж у пару, калі не ўсё ладзіцца, дапамагае ўсталяваць душэўную раўнавагу коласаўскае “Дымам пойдзе ўсё ліхо!”. А знакамітыя словы-напеў “Мой родны кут, як ты мне мілы!” смела можна лічыць адным з неафіцыйных гімнаў нашых суайчыннікаў з замежжа. Дарэчы, у многіх беларускіх суполках прайшлі вечарыны ў гонар 130-х угодкаў Якуба Коласа, імпрэзы будучы ладзіцца да канца года.

Газета расказвала пра вялікае свята ў гонар Песняра на Стаўбцоўшчыне, на светлым беразе яго маленства. Варта аддаць належнае найперш супрацоўнікам Дзяржаўнага літаратурна-мемарыяльнага музея Якуба Коласа на чале з дырэктарам Зінаідай Камароўскай, якія сёлета шмат папрацавалі. І члены рэспубліканскага аргкамітэта, які ўзначальвае намеснік Прэм’ер-Міністра Беларусі Анатоль Тозік, зрабілі нямаля для таго, каб годна ўшанаваць у Беларусі і за яе межамі памяць пра сёлетніх юбіляраў — Якуба Коласа і Янку Купалу. Святочных мерапрыемстваў праходзіла нямаля,

у тым ліку і ў замежных установах Беларусі. Шчырую ўвагу да Песняроў, іх творчасці праяўлялі журналісты, навукоўцы. Выдаваліся кнігі, праводзіліся навуковыя канферэнцыі, рэспубліканскія святы паэзіі, добраўпарадкаваны тэрыторыі шэрагу аб’ектаў, звязаных з жыццём і творчасцю Купалы і Коласа.

Як паведамлілі ў Коласаўскім музеі, да юбілею былі заключаны дамовы аб творчым супрацоўніцтве і абмене выстаўкамі з партнёрамі з замежжа: Музеям зямлі Хэлмінскай і Літаратурным музеям Уладзіслава Бранеўскага (гарады Хэлмна і Варшава, Польшча), Дзяржаўным гісторыка-літаратурным і прыродна-ландшафтным музеем-запаведнікам А. Пушкіна “Міхайлаўскае” (Расія), Літаратурным музеем Аляксандра Пушкіна (г. Вільнюс, Літва). Сёлета падноўлены фасад будынка Коласаўскага музея, рэканструявана мемарыяльная сядзіба паэта ў Мінску, папрыгажэлі мемарыяльныя аб’екты філіяла музея ў Стаўбцоўскім раёне: Акінчыцы, Альбуць, Смольня, Ласток. І шэраг значных мерапрыемстваў ладзіўся, пра якія мы ўжо расказвалі і яшчэ будзем расказваць. Бо хоць юбілей ужо прайшоў, але год Якуба Коласа — прадаўжаецца.

ЗЕМЛЯКІ

Асаблівае заданне Валерыя Казакова

(Заканчэнне. Пачатак на стар. 1)

Тыраж разышоўся хутка, водгукі ў друку былі толькі станоўчыя. Раздзел “Дыяспара” стаў папаўняцца з 2003 года, калі я пачаў працаваць у “Голасе Радзімы”, дзе і было вырашана дапоўніць яго і перавыдаць. Плённа працаваў часова навукова-вытворчы калектыў, да канца 2006 года года тэкст быў гатовы. Ды на розных прычынах шлях даведніка да чытача запаволіўся. Рукапіс гады са тры ляжаў, як кажучы, мёртвым грузам. І вось у чарговы прыезд у Мінск Валерыя Казакоў даведаўся пра гэты “тупік”, патэлефанаваў мне. Сустрэліся ў рэдакцыі, госьць гартаў рукапіс, знаёміўся з базай звестак і — прапанаваў дапамогу, супрацоўніцтва з Федэрацыяй. Ягоныя спонсарскія сродкі аказаліся вельмі дарэчы. Аднавіліся сувязі з аўтаноміямі “Беларусаў Расіі”, паступалі новыя матэрыялы. Найбольш актыўна дапамагалі аб’яднанні з Новасібірскай, Цюменскай, Томскай, Іркуцкай абласцей, пецярбургскія “Белыя Росы”. Праз таварыства “Радзіма” збіраліся матэрыялы з іншых краін. У 2011-м работа над даведнікам

Валерыя Казакоў (другі злева) прымаў віншаванні ў беларускім Пасольстве

(колькасць персаналій павялічылася ў тры разы!) была закончана. На пасяджэнні рэдкалегіі вырашылі назваць кнігу: “Сузор’е беларускага памежжа: Беларусы і народжаныя ў Беларусі ў суседніх краінах”. Сустрэліся апошнім часам з Казаковым і на пасяджэннях Каардынацыйнай рады па дыяспары, створанай пры Мінкультуры Беларусі. Не раз бачыў: прысутныя ўважліва

прыслухоўваюцца да выступленняў і прапаноў кіраўніка ФНКА “Беларусы Расіі”. Яго кампетэнтнае слова ў дыскусіях часта мяняла іх напрамак.

На пасяджэнні рады 2011 года ў Віцебску Валерыя Казакоў прапанаваў работу з дыяспарай засяродзіць у адным месцы: Інстытуце культуры Беларусі. І мне параіў перайсці туды разам з інфабазай. Прапанову пад-

трымаў міністр культуры Павел Латушка. Так і сталася, і цяпер папаўняецца база звестак па дыяспары, рыхтуецца сайт “Беларускае замежжа”.

Вярнуся, аднак, да асобы Валерыя Казакова, у якога, як мне падаецца, калі казаць блізкаю яму мовай ваенных, ёсць асаблівае, “беларуска-расійскае” заданне на гэтым свеце. Нарадзіўся і ўзрос ён у сям’і рабочага. Пра паходжанне казаў у інтэрв’ю для газеты “Літаратура і мастацтва”: “Я лічу сябе беларусам і ніколі гэтага не цураўся”. Пасля заканчэння сярэдняй школы працаваў на Магілёўскім ліфтабудаўнічым заводзе. Служыў у Эстоніі і Германіі, вучыўся ў Вышэйшым ваенна-палітычным вучылішчы, Літінстытуце імя М. Горкага, аспірантуры БДУ. Працаваў ваенным карэспандэнтам газеты “Красная звезда”. Пайшоўшы ў запас, аддае веды, кемліваецца дзяржслужбе. Зрабіў важкі ўклад у вяртанне на Бацькаўшчыну, у арыгіналах ці копіях, твораў беларускага пісьменства і выяўленчага мастацтва, знойдзеных ім у бібліятэках і музеях Расіі.

Колькі слоў пра літаратур-

ную творчасць юбіляра. Пісаць вершы пачаў з дзяцінства, да іх дадаліся проза, публіцыстыка. Пасля зборніка вершаў “Філасофія гуку” былі кнігі “Разбітае люстэрка Карабаха”, “Асфальт і цені”, “Самаразбурэнне”, “Запіскі каланіяльнага чыноўніка”, “Сон у бяссонне” і іншыя. Вострыя пытанні сучаснага жыцця смела ўзняюцца ў раманах “Цень гобліна”, які перакладзены на многія еўрапейскія мовы, атрымаў дзве прэстыжныя прэміі. А сёлета, на свяце пісьменства ў Глыбокім, Валерыя Казакоў быў ушанаваны дыпламам “Саюзнае слова” — прэміяй Саюзнай дзяржавы за лепшыя творы ў галіне літаратуры і мастацтва.

“А што ж чуваць пра энцыклапедычны даведнік?” — спытае нехта. Мы абмяркоўвалі яго лёс з Казаковым сёлета двойчы: у Мінску і Гродне. Пры 17 (!) заках выдавецтва рызыкаўна ўзяць рукапіс у работу, а чытач, “герой” даведніка, хоча набываць рэальную кнігу. І ўсё ж намечаны два шляхі вырашэння праблемы. Адзін з іх — нанова сабраць заказы на больш таннае чорна-белае выданне.

ПЛАНЕТА ЛЮДЗЕЙ

Каб для ўсіх было сонца

На фестывалі ў Кіеве з поспехам выступілі беларускія тэатры. Праўда, шырокай публіцы яны малавядомыя, бо — асаблівыя.

Сонечныя дзеці з Мінска

Па свеце іх называюць “сонечнымі”, але ўсюды да такіх ставяцца па-рознаму. Напрыклад, у Скандынавіі не зафіксавана ніводнага выпадку адмовы бацькоў ад дзяцей з сіндромам Дауна, а ў ЗША каля 250 сем’яў стаяць у чарзе на іх усынаўленне. У Беларусі адной з першых Вольга Пратасевіч выступіла за тое, каб такія дзеці заставаліся ў сем’ях, выхоўваліся там. Яна і аб’яднала бацькоў асаблівых дзяцей, стварыла суполку “Даун Сіндром”. А тры гады таму разам з актрысай Мінскага камернага драмтэатра Святланай Яцэвіч-Падлівальчавай, якая стала рэжысёрам і кіраўніком тэатральнай групы, арганізавала тэатр “Сонечныя дзеці”. Гэта першая ў Беларусі трупя, у якой іграюць хлопцы з сіндромам Дауна. Пакуль і ў Мінску пра гурт мала хто ведае, але сітуацыя змяняецца. Прынамсі, пра незвычайны тэатр згадваюць і удзельнікі X міжнароднага інтэграцыйнага тэатральнага фестываля “Сонечная хваля”, што праходзіць у Кіеве. У ім удзельнічала 17 калектываў, больш за 200 чалавек з Азербайджана, Беларусі, Літвы, Латвіі, Польшчы, Расіі і Украіны.

Тэатр “Сонечныя дзеці” прадставіў спектакль “Сонечная казка”. Рэжысёр пастановкі

Для акцёраў тэатра “Сонечныя дзеці” удзел у кіеўскім фестывалі — гэта новыя яркія ўражанні

пераканана, што тэатр — эфектыўны сродак сацыялізацыі і рэабілітацыі людзей з асаблівасцямі развіцця. З ёй згодны і артыст-рэжысёр Віталь Любота: ён лічыць, што праз тэатральную творчасць дзеці і маладыя інваліды атрымліваюць магчымасць быць пачутымі. І зазначае, што інтэграцыя ў грамадства асоб з

асаблівымі патрэбамі — надзвычай важная справа для ўсіх.

Я пагаджаюся з тым, бо і сам бачыў радасныя твары “Сонечных дзяцей” пасля спектакля на кіеўскай сцэне. Гледачы цёпла сустрэлі акцёраў. Пospех у Кіеве Святлана Яцэвіч-Падлівальчава тлумачыць тым, што акцёры тэатра — асаблівыя, яны ўсё адчуваюць значна

танчэй, чым іншыя. Можна, ад таго, што іх часцей крыўдзяць, што не ўсе з разуменнем ставяцца да іх праблем. А яны ж — добрыя людзі, таму і называюць іх: сонечныя.

“Папялушка” без слоў

Брэстчыну на форуме прадстаўляў тэатр “Каралеўства Цікавых Спраў” пінскай школы-ін-

тэрната для дзяцей з парушэннем слыху. На фэсце яны ў другі раз, у 2005-м выступалі з цыркавай праграмай. Пінчане прывезлі спектакль “Папялушка”. Вядомая п’еса, але — у новым, цікавым сцэнічным увасабленні. Акцёры сваёй іграй здолелі перадаць знаёмую гісторыю... без слоў. Гледачы гучнымі апладысмантамі прыводзілі са сцэны юных акцёраў. Рэжысёр тэатра Мікалай Клюско за кулісамі сказаў, што гурт існуе з 2003 года, пастаўлена пяць спектакляў, у асноўным паводле вядомых казак. “Адміністрацыя, дырэктар школы Мікалай Скура-товіч наш тэатр падтрымліваюць і ўсяляк дапамагаюць, — удакладніў рэжысёр. — Каб мы прыехалі на фэст, адшукалі неабходныя сродкі. На ўроках працы вучні пад кіраўніцтвам настаўнікаў шьюць касцюмы, робяць дэкарацыі. Так што ўвесь калектыв працуе, ствараючы спрыяльную тэатральную атмасферу”.

Пінскія акцёры і раней удзельнічалі ў фэстах асаблівых тэатраў “Непратаптаны шлях”. Не раз выступалі ў Любліне, Львове і Кіеве. У кожнай паездцы яны назапашваюць майстэрства, знаходзяць новых сяброў, набіраюцца ўражанняў. А значыць — растуць як асобы.

Мікалай Бойка,
г. Кіеў.

КРЫЖАВАНКА

І лес у чырвань апрануўся...

Да 130-х угодкаў Якуба Коласа

Па гарызанталі:

3. “Ах, восень- ...” Мая павігуха”. 3 верша Ст. Валодзькі “Ці, можа здалось”. 8. “... злітае на далоні І збіраем мы яго ў букеты”. 3 верша А. Грушэцкага “Восень”. 9. “Яны здавён купаюцца ў сонцы\ Над Віліяй, мае грыбы- ...”. 3 верша М. Мятліцкага “Астравецкія грыбы”. 10. Тушаная бульба. 13. “Не цыгліць птушыны ...” Толькі поўзае туман”. 3 верша Я. Купалы “Аддзітанне”. 14. “Дацвітае ў імшарах лаза і крушына\ І зялёным агнём дагарае ...”. 3 верша М. Танка “Восенню”. 15. Па восені і ў кошкі ляпешкі, і ў вераб’я ... (прык.). 18. На Пакроў мароз — сей пад кустом ... (прык.). 19. “Халадзеюць ночы\ ... ярчэе зорны\ Дні ідуць на спад”. 3 верша Я. Коласа “Восеньскае”. 22. Кандытарскі выраб. 23. “А яны, берагі беражыстыя\ не стрымаюць асенні ...”. 3 верша Ул. Дубоўкі “Залатая, асенняя раніца”. 25. Касметычная мазь. 29. “Бывай жа, ...” Бывайце, родныя валокі”. 3 пазмы Я. Коласа “Новая зямля”. (“Дарэктар”). 31. “... з ветлівай усмешкай\ На спатканне выйшла мне”. 3 верша С. Новіка-Пяюна “Восень,

восень залагая”. 32. “Звярнулі з дарогі ў барок\ Агледзелі першы ... — Пуста, адны мухаморы”. 3 пазмы Я. Коласа “Міхасёвы прыгоды”(“Грыбы”). 33. Інструмент для вастрэння нажоў, брытваў.

Па вертыкалі:

1. Ускрай лесу. 2. “... заціх, бы зачарован”. 3 верша Я. Коласа “Восень у гаі”. 3. Пышнае, дарагое адзенне. 4. “Лістапад, І заснула ... У чаканні марозу і снегу”. 3 верша Н. Гальпяровіча “Лістапад — гэта месяц такі...”. 5. Цвёрды мінерал. 6. “А баравік — тут ... І рыжык — добры бражнік — Знаходка для мужчын”. 3 верша П. Панчанкі “Мінск едзе па грыбы”. 7. “Тым часам Спас святы мінуўся\ І лес у ... апрануўся\ Дрыжаць у золаце асіны”. 3 пазмы Я. Коласа “Новая зямля”. (“Падгляд пчол”). 11. “Чарнагаловыя, удалыя\ ... мае любыя!”. 3 пазмы Я. Коласа “Новая зямля”(“Летнім часам”). 12.

Мастацкі твор малой формы. 16. “Позна. Восень агаліла\ Усе дрэвы і кусты\ І вятрамі пазнасіла\ Іх пажоўклыя ...”. 3 верша Я. Коласа “Позна. Восень агаліла”. 17. “Налезла ў ... верасовых\ Па кулаку баравікоў”. 3 верша Ю. Свіркі “Баравіковае”. 20. “Час падходзіць за ... \ Вецер ліст з лясоў атрос”. 3 пазмы Я. Коласа “Сымон-музыка”. 21. “Замляваў увесь ... \ Як увосень жураўлі\ Крык музычны роняць звонка”. 3 пазмы Я. Коласа “Сымон-музыка”. 24. “Восень — і плед шыкоўны\ лёг на імшарын ...”. 3 верша Э. Акуліна “Восень прыйшла раптоўна...”. 26. Музычны смычковы інструмент. 27. Драўляны брус, на які насцілаецца падлога. 28. “Адыйшло ад нас ты, лета\ Жаўталісцем ... адзеты”. 3 верша Я. Коласа “За навуку”. 30. “Высокі Бераг, ... мой мілы!”. 3 верша Я. Коласа “Высокі Бераг”.

Падрыхтаваў Лявон Целеш

Адказы на крыжаванку

Лес. 30 Кут.
Лістапад. 24. Пышнае. 26. Аліт. 27. Лаза. 28. Чыны. 7. Чырвань. 11. Баравік. 12. Міншары. 16. Ліст. 17. Косцік. 18. Пышнае. 19. Рыжык. 20. Вецер. 21. Музыка. 22. Кандытарскі. 23. Асы. 24. Ліст. 25. Касметычная мазь. 26. Аліт. 27. Лаза. 28. Чыны. 29. Рыжык. 30. Музыка. 31. Усмешка. 32. Мухаморы. 33. Прыгоды. 34. Грыбы. 35. Пышнае. 36. Аліт. 37. Лаза. 38. Чыны. 39. Рыжык. 40. Музыка. 41. Усмешка. 42. Мухаморы. 43. Прыгоды. 44. Грыбы. 45. Пышнае. 46. Аліт. 47. Лаза. 48. Чыны. 49. Рыжык. 50. Музыка. 51. Усмешка. 52. Мухаморы. 53. Прыгоды. 54. Грыбы. 55. Пышнае. 56. Аліт. 57. Лаза. 58. Чыны. 59. Рыжык. 60. Музыка. 61. Усмешка. 62. Мухаморы. 63. Прыгоды. 64. Грыбы. 65. Пышнае. 66. Аліт. 67. Лаза. 68. Чыны. 69. Рыжык. 70. Музыка. 71. Усмешка. 72. Мухаморы. 73. Прыгоды. 74. Грыбы. 75. Пышнае. 76. Аліт. 77. Лаза. 78. Чыны. 79. Рыжык. 80. Музыка. 81. Усмешка. 82. Мухаморы. 83. Прыгоды. 84. Грыбы. 85. Пышнае. 86. Аліт. 87. Лаза. 88. Чыны. 89. Рыжык. 90. Музыка. 91. Усмешка. 92. Мухаморы. 93. Прыгоды. 94. Грыбы. 95. Пышнае. 96. Аліт. 97. Лаза. 98. Чыны. 99. Рыжык. 100. Музыка. 101. Усмешка. 102. Мухаморы. 103. Прыгоды. 104. Грыбы. 105. Пышнае. 106. Аліт. 107. Лаза. 108. Чыны. 109. Рыжык. 110. Музыка. 111. Усмешка. 112. Мухаморы. 113. Прыгоды. 114. Грыбы. 115. Пышнае. 116. Аліт. 117. Лаза. 118. Чыны. 119. Рыжык. 120. Музыка. 121. Усмешка. 122. Мухаморы. 123. Прыгоды. 124. Грыбы. 125. Пышнае. 126. Аліт. 127. Лаза. 128. Чыны. 129. Рыжык. 130. Музыка. 131. Усмешка. 132. Мухаморы. 133. Прыгоды. 134. Грыбы. 135. Пышнае. 136. Аліт. 137. Лаза. 138. Чыны. 139. Рыжык. 140. Музыка. 141. Усмешка. 142. Мухаморы. 143. Прыгоды. 144. Грыбы. 145. Пышнае. 146. Аліт. 147. Лаза. 148. Чыны. 149. Рыжык. 150. Музыка. 151. Усмешка. 152. Мухаморы. 153. Прыгоды. 154. Грыбы. 155. Пышнае. 156. Аліт. 157. Лаза. 158. Чыны. 159. Рыжык. 160. Музыка. 161. Усмешка. 162. Мухаморы. 163. Прыгоды. 164. Грыбы. 165. Пышнае. 166. Аліт. 167. Лаза. 168. Чыны. 169. Рыжык. 170. Музыка. 171. Усмешка. 172. Мухаморы. 173. Прыгоды. 174. Грыбы. 175. Пышнае. 176. Аліт. 177. Лаза. 178. Чыны. 179. Рыжык. 180. Музыка. 181. Усмешка. 182. Мухаморы. 183. Прыгоды. 184. Грыбы. 185. Пышнае. 186. Аліт. 187. Лаза. 188. Чыны. 189. Рыжык. 190. Музыка. 191. Усмешка. 192. Мухаморы. 193. Прыгоды. 194. Грыбы. 195. Пышнае. 196. Аліт. 197. Лаза. 198. Чыны. 199. Рыжык. 200. Музыка. 201. Усмешка. 202. Мухаморы. 203. Прыгоды. 204. Грыбы. 205. Пышнае. 206. Аліт. 207. Лаза. 208. Чыны. 209. Рыжык. 210. Музыка. 211. Усмешка. 212. Мухаморы. 213. Прыгоды. 214. Грыбы. 215. Пышнае. 216. Аліт. 217. Лаза. 218. Чыны. 219. Рыжык. 220. Музыка. 221. Усмешка. 222. Мухаморы. 223. Прыгоды. 224. Грыбы. 225. Пышнае. 226. Аліт. 227. Лаза. 228. Чыны. 229. Рыжык. 230. Музыка. 231. Усмешка. 232. Мухаморы. 233. Прыгоды. 234. Грыбы. 235. Пышнае. 236. Аліт. 237. Лаза. 238. Чыны. 239. Рыжык. 240. Музыка. 241. Усмешка. 242. Мухаморы. 243. Прыгоды. 244. Грыбы. 245. Пышнае. 246. Аліт. 247. Лаза. 248. Чыны. 249. Рыжык. 250. Музыка. 251. Усмешка. 252. Мухаморы. 253. Прыгоды. 254. Грыбы. 255. Пышнае. 256. Аліт. 257. Лаза. 258. Чыны. 259. Рыжык. 260. Музыка. 261. Усмешка. 262. Мухаморы. 263. Прыгоды. 264. Грыбы. 265. Пышнае. 266. Аліт. 267. Лаза. 268. Чыны. 269. Рыжык. 270. Музыка. 271. Усмешка. 272. Мухаморы. 273. Прыгоды. 274. Грыбы. 275. Пышнае. 276. Аліт. 277. Лаза. 278. Чыны. 279. Рыжык. 280. Музыка. 281. Усмешка. 282. Мухаморы. 283. Прыгоды. 284. Грыбы. 285. Пышнае. 286. Аліт. 287. Лаза. 288. Чыны. 289. Рыжык. 290. Музыка. 291. Усмешка. 292. Мухаморы. 293. Прыгоды. 294. Грыбы. 295. Пышнае. 296. Аліт. 297. Лаза. 298. Чыны. 299. Рыжык. 300. Музыка. 301. Усмешка. 302. Мухаморы. 303. Прыгоды. 304. Грыбы. 305. Пышнае. 306. Аліт. 307. Лаза. 308. Чыны. 309. Рыжык. 310. Музыка. 311. Усмешка. 312. Мухаморы. 313. Прыгоды. 314. Грыбы. 315. Пышнае. 316. Аліт. 317. Лаза. 318. Чыны. 319. Рыжык. 320. Музыка. 321. Усмешка. 322. Мухаморы. 323. Прыгоды. 324. Грыбы. 325. Пышнае. 326. Аліт. 327. Лаза. 328. Чыны. 329. Рыжык. 330. Музыка. 331. Усмешка. 332. Мухаморы. 333. Прыгоды. 334. Грыбы. 335. Пышнае. 336. Аліт. 337. Лаза. 338. Чыны. 339. Рыжык. 340. Музыка. 341. Усмешка. 342. Мухаморы. 343. Прыгоды. 344. Грыбы. 345. Пышнае. 346. Аліт. 347. Лаза. 348. Чыны. 349. Рыжык. 350. Музыка. 351. Усмешка. 352. Мухаморы. 353. Прыгоды. 354. Грыбы. 355. Пышнае. 356. Аліт. 357. Лаза. 358. Чыны. 359. Рыжык. 360. Музыка. 361. Усмешка. 362. Мухаморы. 363. Прыгоды. 364. Грыбы. 365. Пышнае. 366. Аліт. 367. Лаза. 368. Чыны. 369. Рыжык. 370. Музыка. 371. Усмешка. 372. Мухаморы. 373. Прыгоды. 374. Грыбы. 375. Пышнае. 376. Аліт. 377. Лаза. 378. Чыны. 379. Рыжык. 380. Музыка. 381. Усмешка. 382. Мухаморы. 383. Прыгоды. 384. Грыбы. 385. Пышнае. 386. Аліт. 387. Лаза. 388. Чыны. 389. Рыжык. 390. Музыка. 391. Усмешка. 392. Мухаморы. 393. Прыгоды. 394. Грыбы. 395. Пышнае. 396. Аліт. 397. Лаза. 398. Чыны. 399. Рыжык. 400. Музыка. 401. Усмешка. 402. Мухаморы. 403. Прыгоды. 404. Грыбы. 405. Пышнае. 406. Аліт. 407. Лаза. 408. Чыны. 409. Рыжык. 410. Музыка. 411. Усмешка. 412. Мухаморы. 413. Прыгоды. 414. Грыбы. 415. Пышнае. 416. Аліт. 417. Лаза. 418. Чыны. 419. Рыжык. 420. Музыка. 421. Усмешка. 422. Мухаморы. 423. Прыгоды. 424. Грыбы. 425. Пышнае. 426. Аліт. 427. Лаза. 428. Чыны. 429. Рыжык. 430. Музыка. 431. Усмешка. 432. Мухаморы. 433. Прыгоды. 434. Грыбы. 435. Пышнае. 436. Аліт. 437. Лаза. 438. Чыны. 439. Рыжык. 440. Музыка. 441. Усмешка. 442. Мухаморы. 443. Прыгоды. 444. Грыбы. 445. Пышнае. 446. Аліт. 447. Лаза. 448. Чыны. 449. Рыжык. 450. Музыка. 451. Усмешка. 452. Мухаморы. 453. Прыгоды. 454. Грыбы. 455. Пышнае. 456. Аліт. 457. Лаза. 458. Чыны. 459. Рыжык. 460. Музыка. 461. Усмешка. 462. Мухаморы. 463. Прыгоды. 464. Грыбы. 465. Пышнае. 466. Аліт. 467. Лаза. 468. Чыны. 469. Рыжык. 470. Музыка. 471. Усмешка. 472. Мухаморы. 473. Прыгоды. 474. Грыбы. 475. Пышнае. 476. Аліт. 477. Лаза. 478. Чыны. 479. Рыжык. 480. Музыка. 481. Усмешка. 482. Мухаморы. 483. Прыгоды. 484. Грыбы. 485. Пышнае. 486. Аліт. 487. Лаза. 488. Чыны. 489. Рыжык. 490. Музыка. 491. Усмешка. 492. Мухаморы. 493. Прыгоды. 494. Грыбы. 495. Пышнае. 496. Аліт. 497. Лаза. 498. Чыны. 499. Рыжык. 500. Музыка. 501. Усмешка. 502. Мухаморы. 503. Прыгоды. 504. Грыбы. 505. Пышнае. 506. Аліт. 507. Лаза. 508. Чыны. 509. Рыжык. 510. Музыка. 511. Усмешка. 512. Мухаморы. 513. Прыгоды. 514. Грыбы. 515. Пышнае. 516. Аліт. 517. Лаза. 518. Чыны. 519. Рыжык. 520. Музыка. 521. Усмешка. 522. Мухаморы. 523. Прыгоды. 524. Грыбы. 525. Пышнае. 526. Аліт. 527. Лаза. 528. Чыны. 529. Рыжык. 530. Музыка. 531. Усмешка. 532. Мухаморы. 533. Прыгоды. 534. Грыбы. 535. Пышнае. 536. Аліт. 537. Лаза. 538. Чыны. 539. Рыжык. 540. Музыка. 541. Усмешка. 542. Мухаморы. 543. Прыгоды. 544. Грыбы. 545. Пышнае. 546. Аліт. 547. Лаза. 548. Чыны. 549. Рыжык. 550. Музыка. 551. Усмешка. 552. Мухаморы. 553. Прыгоды. 554. Грыбы. 555. Пышнае. 556. Аліт. 557. Лаза. 558. Чыны. 559. Рыжык. 560. Музыка. 561. Усмешка. 562. Мухаморы. 563. Прыгоды. 564. Грыбы. 565. Пышнае. 566. Аліт. 567. Лаза. 568. Чыны. 569. Рыжык. 570. Музыка. 571. Усмешка. 572. Мухаморы. 573. Прыгоды. 574. Грыбы. 575. Пышнае. 576. Аліт. 577. Лаза. 578. Чыны. 579. Рыжык. 580. Музыка. 581. Усмешка. 582. Мухаморы. 583. Прыгоды. 584. Грыбы. 585. Пышнае. 586. Аліт. 587. Лаза. 588. Чыны. 589. Рыжык. 590. Музыка. 591. Усмешка. 592. Мухаморы. 593. Прыгоды. 594. Грыбы. 595. Пышнае. 596. Аліт. 597. Лаза. 598. Чыны. 599. Рыжык. 600. Музыка. 601. Усмешка. 602. Мухаморы. 603. Прыгоды. 604. Грыбы. 605. Пышнае. 606. Аліт. 607. Лаза. 608. Чыны. 609. Рыжык. 610. Музыка. 611. Усмешка. 612. Мухаморы. 613. Прыгоды. 614. Грыбы. 615. Пышнае. 616. Аліт. 617. Лаза. 618. Чыны. 619. Рыжык. 620. Музыка. 621. Усмешка. 622. Мухаморы. 623. Прыгоды. 624. Грыбы. 625. Пышнае. 626. Аліт. 627. Лаза. 628. Чыны. 629. Рыжык. 630. Музыка. 631. Усмешка. 632. Мухаморы. 633. Прыгоды. 634. Грыбы. 635. Пышнае. 636. Аліт. 637. Лаза. 638. Чыны. 639. Рыжык. 640. Музыка. 641. Усмешка. 642. Мухаморы. 643. Прыгоды. 644. Грыбы. 645. Пышнае. 646. Аліт. 647. Лаза. 648. Чыны. 649. Рыжык. 650. Музыка. 651. Усмешка. 652. Мухаморы. 653. Прыгоды. 654. Грыбы. 655. Пышнае. 656. Аліт. 657. Лаза. 658. Чыны. 659. Рыжык. 660. Музыка. 661. Усмешка. 662. Мухаморы. 663. Прыгоды. 664. Грыбы. 665. Пышнае. 666. Аліт. 667. Лаза. 668. Чыны. 669. Рыжык. 670. Музыка. 671. Усмешка. 672. Мухаморы. 673. Прыгоды. 674. Грыбы. 675. Пышнае. 676. Аліт. 677. Лаза. 678. Чыны. 679. Рыжык. 680. Музыка. 681. Усмешка. 682. Мухаморы. 683. Прыгоды. 684. Грыбы. 685. Пышнае. 686. Аліт. 687. Лаза. 688. Чыны. 689. Рыжык. 690. Музыка. 691. Усмешка. 692. Мухаморы. 693. Прыгоды. 694. Грыбы. 695. Пышнае. 696. Аліт. 697. Лаза. 698. Чыны. 699. Рыжык. 700. Музыка. 701. Усмешка. 702. Мухаморы. 703. Прыгоды. 704. Грыбы. 705. Пышнае. 706. Аліт. 707. Лаза. 708. Чыны. 709. Рыжык. 710. Музыка. 711. Усмешка. 712. Мухаморы. 713. Прыгоды. 714. Грыбы. 715. Пышнае. 716. Аліт. 717. Лаза. 718. Чыны. 719. Рыжык. 720. Музыка. 721. Усмешка. 722. Мухаморы. 723. Прыгоды. 724. Грыбы. 725. Пышнае. 726. Аліт. 727. Лаза. 728. Чыны. 729. Рыжык. 730. Музыка. 731. Усмешка. 732. Мухаморы. 733. Прыгоды. 734. Грыбы. 735. Пышнае. 736. Аліт. 737. Лаза. 738. Чыны. 739. Рыжык. 740. Музыка. 741. Усмешка. 742. Мухаморы. 743. Прыгоды. 744. Грыбы. 745. Пышнае. 746. Аліт. 747. Лаза. 748. Чыны. 749. Рыжык. 750. Музыка. 751. Усмешка. 752. Мухаморы. 753. Прыгоды. 754. Грыбы. 755. Пышнае. 756. Аліт. 757. Лаза. 758. Чыны. 759. Рыжык. 760. Музыка. 761. Усмешка. 762. Мухаморы. 763. Прыгоды. 764. Грыбы. 765. Пышнае. 766. Аліт. 767. Лаза. 768. Чыны. 769. Рыжык. 770. Музыка. 771. Усмешка. 772. Мухаморы. 773. Прыгоды. 774. Грыбы. 775. Пышнае. 776. Аліт. 777. Лаза. 778. Чыны. 779. Рыжык. 780. Музыка. 781. Усмешка. 782. Мухаморы. 783. Прыгоды. 784. Грыбы. 785. Пышнае. 786. Аліт. 787. Лаза. 788. Чыны. 789. Рыжык. 790. Музыка. 791. Усмешка. 792. Мухаморы. 793. Прыгоды. 794. Грыбы. 795. Пышнае. 796. Аліт. 797. Лаза. 798. Чыны. 799. Рыжык. 800. Музыка. 801. Усмешка. 802. Мухаморы. 803. Прыгоды. 804. Грыбы. 805. Пышнае. 806. Аліт. 807. Лаза. 808. Чыны. 809. Рыжык. 810. Музыка. 811. Усмешка. 812. Мухаморы. 813. Прыгоды. 814. Грыбы. 815. Пышнае. 816. Аліт. 817. Лаза. 818. Чыны. 819. Рыжык. 820. Музыка. 821. Усмешка. 822. Мухаморы. 823. Прыгоды. 824. Грыбы. 825. Пышнае. 826. Аліт. 827. Лаза. 828. Чыны. 829. Рыжык. 830. Музыка. 831. Усмешка. 832. Мухаморы. 833. Прыгоды. 834. Грыбы. 835. Пышнае. 836. Аліт. 837. Лаза. 838. Чыны. 839. Рыжык. 840. Музыка. 841. Усмешка. 842. Мухаморы. 843. Прыгоды. 844. Грыбы. 845. Пышнае. 846. Аліт. 847. Лаза. 848. Чыны. 849. Рыжык. 850. Музыка. 851. Усмешка. 852. Мухаморы. 853. Прыгоды. 854. Грыбы. 855. Пышнае. 856. Аліт. 857. Лаза. 858. Чыны. 859. Рыжык. 860. Музыка. 861. Усмешка. 862. Мухаморы. 863. Прыгоды. 864. Грыбы. 865. Пышнае. 866. Аліт. 867. Лаза. 868. Чыны. 869. Рыжык. 870. Музыка. 871. Усмешка. 872. Мухаморы. 873. Прыгоды. 874. Грыбы. 875. Пышнае. 876. Аліт. 877. Лаза. 878. Чыны. 879. Рыжык. 880. Музыка. 881. Усмешка. 882. Мухаморы. 883. Прыгоды. 884. Грыбы. 885. Пышнае. 886. Аліт. 887. Лаза. 888. Чыны. 889. Рыжык. 890. Музыка. 891. Усмешка. 892. Мухаморы. 893. Прыгоды. 894. Грыбы. 895. Пышнае. 896. Аліт. 897. Лаза. 898. Чыны. 899. Рыжык. 900. Музыка. 901. Усмешка. 902. Мухаморы. 903. Прыгоды. 904. Грыбы. 905. Пышнае. 906. Аліт. 907. Лаза. 908. Чыны. 909. Рыжык. 910. Музыка. 911. Усмешка. 912. Мухаморы. 913. Прыгоды. 914. Грыбы. 915. Пышнае. 916. Аліт. 917. Лаза. 918. Чыны. 919. Рыжык. 920. Музыка. 921. Усмешка. 922. Мухаморы. 923. Прыгоды. 924. Грыбы. 925. Пышнае. 926. Аліт. 927. Лаза. 928. Чыны. 929. Рыжык. 930. Музыка. 931. Усмешка. 932. Мухаморы. 933. Прыгоды. 934. Грыбы. 935. Пышнае. 936. Аліт. 937. Лаза. 938. Чыны. 939. Рыжык. 940. Музыка